
**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АУЫЛ
ШАРУАШЫЛЫҒЫ МИНИСТРЛІГІ
«С.СЕЙФУЛЛИН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ АГРОТЕХНИКАЛЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ**

**МИНИСТЕРСТВО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
НАО «КАЗАХСКИЙ АГРОТЕХНИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ ИМ. САКЕНА СЕЙФУЛЛИНА»**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 30 ЖЫЛДЫҒЫНА
АРНАЛҒАН «СЕЙФУЛЛИН ОҚУЛАРЫ – 17: «ҚАЗІРГІ АГРАРЛЫҚ ҒЫЛЫМ:
ЦИФРЛЫҚ
ТРАНСФОРМАЦИЯ» АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯҒА**

МАТЕРИАЛДАР

МАТЕРИАЛЫ

**МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
«СЕЙФУЛЛИНСКИЕ ЧТЕНИЯ – 17: «СОВРЕМЕННАЯ АГРАРНАЯ НАУКА:
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ»,
ПОСВЯЩЕННОЙ 30-ЛЕТИЮ НЕЗАВИСИМОСТИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

I том, I - бөлім

УДК: :К 633/635:004(045), К 338.439.223:574(045, 619:003.292.3(045),
636:003.292.3(045), 573.6:60(045)
ББК: 41/42:32.97, 32:97:43, 48:32.97, 46:32.97, 28.087

(24 апреля 2020 года): Сб. материал. Международ. науч. - теорет. конф. - Нур-Султан,
2021, - 400 с.

ISBN 978-601-257-213-1

В сборнике помещены материалы международной научно-теоретической конференции «Сейфуллинские чтения - 17».

Том 1, часть 1. Секции: Актуальные проблемы растениеводства и применение цифровых технологий, Цифровые технологии - драйвер перехода к устойчивому развитию лесного хозяйства и обеспечению экологической безопасности, Современные проблемы и цифровизация в ветеринарии, Интенсификация и цифровизация в животноводстве, Прикладные и фундаментальные исследования в биологии и биотехнологии.

ББК: 41/42:32.97, 32:97:43, 48:32.97, 46:32.97, 28.087

ISBN 978-601-257-213-1

© Казахский агротехнический
университет имени Сакена Сейфуллина, 2021

Секция

**МАЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИНТЕНСИФИКАЦИЯ ЖӘНЕ
ЦИФРЛАНДЫРУ**

**ИНТЕНСИФИКАЦИЯ И ЦИФРОВИЗАЦИЯ
В ЖИВОТНОВОДСТВЕ**

А.Ж. Бекқожин, М.Ж. Максұтова

«АСТАНА - ӨНІМ» АҚ ГОЛШТИН ҚАРА-АЛА ТҰҚЫМЫ ТӨЛДЕРІН ӨСІРУ
ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....231

А.Ж. Бекқожин, А. Бақытқызы

«АСТАНА-ӨНІМ» АҚ ГОЛШТИН ҚАРА-АЛА ТҰҚЫМЫ І САУЫМ
МАУСЫМЫНДАҒЫ СИЫРЛАРДЫҢ ЭКСТЕРЬЕРІ,
ТІРЛЕЙ САЛМАҒЫ МЕН СҮТ ӨНІМДІЛІГІ.....235

Амантай С.

АГРОСЕКТОРҒА САНДЫҚ САНА ҚАЖЕТ!.....239

*Ибраев Д.К., Шауенов С.К., Долдашева Г.К., Мухаметжарова И.Е.,
Мулдашева А.Х.*

ҚАЗАҚТЫҢ ҚҰЙРЫҚТЫ ҰЯҢ ЖҮНДІ ҚОЙЫНЫҢ СҮТ ӨНІМДІЛІГІ.....241

Сұлтанов Ө.С., Бақыт Ш., Есімұрат Р.О.

«БАЙСЕРКЕ-АГРО» ЖШС ЖЫЛҚЫЛАРДЫ СЫРТҚЫ ПІШІНІ,
ДЕНЕ БІТІМІ БОЙЫНША БАҒАЛАУ.....243

D. Senkebayeva

EFFECT OF STORAGE PERIOD AND WEIGHT OF TURKEY
EGGS ON HATCHABILITY246

Ерсайынов Н. Н., Керімбек М.М.

СИЫРЛАРДЫҢ КӨБЕЮ ҚАБЛЕТІН
САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ АРТУ ДИНАМИКАСЫ.....248

Ибатуллин Д., Исабекова С.А.

ЕТТІ БАҒЫТТАҒЫ ІРІ ҚАРА МАЛЫН БОРДАҚЫЛАУДА
ҚҰРАМА ЖЕМ ҚОСПАЛАРЫН ҚОЛДАНУ.....251

Ұзақ И., Балдэжи Ю.А.

АГРОСЕКТОРҒА САНДЫҚ САНА ҚАЖЕТ!

Амантай С., аға оқытушы

С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университеті, Нұр-Сұлтан қ.

Ата кәсіпті дамыту – ауылжағдайын жақсартудың төте жолы. Ол үшін шаруалар кооперативін құрып, жұмысын арттаңдыру уақыт талабы. Шағын шаруа кооперативтерінің өнімдерін делдалсыз әрі еркін, лайықты бағаға сату үшін кооперативтер қанатының асына жұмылуы керек. «Жұмыла көтерген жеңіл». Шаруалар біріккен жағдайда ғана бәсекеге қабілетті болып, өніміне сұраныс табады. Өкінішке орай, дикандар мен шаруа иелерін дивелеткен күрделі мәселелер агро секторда өте көп. Қазір несібесін жерден теріп отырған шаруаларға қойылатын талап-ережелер қысқа күнде қырық құбылады. Жігі өтпегенді. Несне алаптың десе, келіп сұрайды. Жер жырттып, мал бағып, құс қасіретін жұрт табысқа бірден кенелуі мүмкін емес. Оған бір жыл емес, бірнеше жыл қажет. Өйткені ауыл шаруашылығында атқарылар істерге жүрдім-бардым қарамау қажет. Оның машақатын тек жер еміп, мал бағып, құс өсіргендердің өлдері ғана біледі. Қайтпек керек?

Алдымен өркеннет талабына сай отандық агросекторды цифрландыруға өріс ашқан абал. Жақында ғана елімізде кезекті Парламент Мәжілісінің сайлауы өтті. Онда халықтың көпшілік дауысына ие болған көшбасшы партия «Нұр Отан»-ның жеңгенін білеміз [1]. Осы жүйе жасақтаушы саяси ұйымның сайлауалды жаңа бағдарламасына сәйкес, «біздің алдымызда агроөнеркәсіптегі еңбек өнімділігін 2,5 есе өсіріп, өнім экспортын екі есе ұлғайту міндеті тұр. Әрі, экспортталатын өнімнің 70%-ы өңделген болуы шарт. Алға қойылған міндеттерге қол жеткізудегі басты құралдардың бірі – еліміздің агроөнеркәсіп кешенін толық цифрландыру. Ол өнім өндіруге жұмсалатын шығындарды шайтуға, оның сапасы мен бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді», - делінген. Демек, агроөнеркәсіп кешені толық цифрланса, онда өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығы саласында жиналатын астық пен мал шаруашылығы өнімі 20% дейін артады. Ал, фермерлердің шығыны 15% қысқарады.

Цифрландыру – сәнге айналған үрдіске ілесу емес, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі құралы. Ең алдымен, цифрлы теңсіздікті жойып, барлық азаматты интернетпен және сапалы байланыспен барынша қамтамасыз ету керек. Бүгінде бұл жолдар мен электр қуаты сияқты негізгі қажеттілікке айналып отыр [2].

Цифрландыру есебінен астық жинау жылына 25 млн тоннаға дейін жетеді деген болжамдардың жасауы да бекер емес. Жалпы, ауыл шаруашылығы мақсатындағы 100 млн гектардан астам жер алдағы 5 жылдың ішінде цифрландырудан өтеді. Оған Үкімет мемлекеттік-жекеменшік әріптестік аясында 50 млрд теңге инвестиция тарту көздеп отыр. Бұл дегеніңіз саладағы сан-алуан түйткілдердің түйінін шешіп, көз қысты, бармақ бастылықты жоқды. Және саладағы қағазбастылық пен әкімшілік кедергілердің жолы кеседі. Нәтижесінде қарапайым шаруа жоғары төмен жалтақтамай, өз ісімен ғана айналысады. Мемлекет оған қолдау көрсетеді. Ал өнімді сұрыптап өткізетіндер таза сервистік қызметтерімен айналысады. Бастысы шарудан шыққан өнім, сапалы әрі қолжетімді бағамен халыққа жетеді. Өйтпесе, қазір бір ғана ветеринариялық паспортты алудың өзі шаруалар үшін машақаты көп жұмыс. Енді алдағы 5 жылда осындай істер толық автоматтандырылмақ. Жер телімдері де сандық жүйеге көшіріледі. Өйткені, төрт облыста шаруашылыққа деп берілген 8 млн гектардан астам жер пайдаланылмай бос жатқаны анықталып отыр. Енді цифрландыру жер телімдерін, телімдерді тиімді игеруге мүмкіндік беріп, түрлі кемшіліктердің орнын толтырады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасының ауыл шаруашылығында цифрлық технологияларды қолданатын ауыл шаруашылығы өндірушілерінің үлесі көп емес. Цифрлық

технологиялардың көмегімен ауыл шаруашылығында түрлендірудің үлкен әлеуеті бар, және цифрландырудың ауқымды бағдарламасы жағдайында ауыл шаруашылығы дамуың сапалы жаңа деңгейіне шығуға және ел экономикасының драйвері болуға қабілетті. Ауыл шаруашылығын цифрландыру бағдарламасының іске асырылатын іс-шаралардың негізгі бағыттары шығымдылық пен еңбек өнімділігінің артуы, еліміздің азық-түлік ауыспалдылығын сақтау болып табылады [3].

АҚШ, Канада, Жапония және Австралия сияқты дамыған елдердің тәжірибесі көрсеткендей, цифрлық технологиялар осы дәстүрлі саланы түбегейлі өзгертті. Заманауи геоақпараттық жүйелер мен IoT қоса алғанда, түрлі қайнар көздерден алынатын үлкен деректер топырақтың азып-тозуынсыз әрі ресурстарды ұтымды пайдаланумен өсімдік және мал шаруашылығының барлық салаларында жоғары өнімді алуға мүмкіндік береді.

Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінде нақты егін шаруашылығы мен нақты мал шаруашылығы элементтерін дамыту және енгізу сектордағы қызметті оңайлату, өнімділікті арттыру және еңбек өнімділігін жоғарылату үшін көзделінеді. Өндіруші нақты уақыттағы егістік, малғалдың, қоректік заттардың, зиянкестердің, нақты мал жануарларының жағдайы мен жануарлардың жай-күйі, денсаулығы, рационны, тіршілік барысы, жүрген жері туралы келіп түскен деректер негізінде шешім қабылдауға мүмкіндік алады.

Дегенмен ауыл шаруашылығында цифрлық технологияларды қолдану барысында бірқатар кемшіліктер де жоқ емес. Мәселен, кадрлардың жетіспеушілігі, фермерлердің білім деңгейінің төмен болуы. Осы орайда көптеген істер атқарылуда. Соның бірі, Еуропалық Одақтың қолдауымен «Нақты ауылшаруашылығы саласындағы жаңа және инновациялық курстар» New and Innovative Courses for Precision Agriculture (NICOPA) атты арнайы халықаралық жоба ұйымдастырылды. Жоба құрамына Қазақстан, Болгария, Чехия, Германия, Түрікменстан, Өзбекстан жоғары оқу орындарының педагогикалық профессорлық құрамы қатысып отырған бұл жобаның мақсаты ГАЖ, Жерді қанықтықтан зиянды деректері, жаһандық навигациялық спутниктік жүйелер, Web, Big Data және т.б. негізінде зияткерлік технологияларды пайдалана отырып, нақты ауыл шаруашылығы саласындағы еуропалық университеттердің үздік тәжірибесін пайдалана отырып, бакалавриат пен магистратураның білім беру бағдарламаларын жетілдіру және енгізу.

Қазіргі таңда, С.Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетінде 9 білім беру бағдарламасы бойынша білім алушыларға цифрлық технологиялардың қыр-сыры үйретіліп, жаңа инновациялық технологиялармен жұмыс жасауға машықтандырылып білімдерін жетілдіруде.

Соңғы онжылдықтарда қоғамның мал шаруашылығына деген талаптары едәуір өзгеріп, өсті. Сондықтан нақты мал шаруашылығын дамыту әр түрлі себептермен және әр түрлі мақсаттар үшін қажет, ең алдымен:

- ресурстарды тиімді пайдалану;
- мал шаруашылығы өнімдерінің сапасына қол жеткізу және қамтамасыз ету;
- жануарлардың өнімділікке дайындығын қамтамасыз ету;
- құжаттама және сыртқы ортаға жағымсыз әсерді азайту.

Бұдан шығатыны, нақты мал шаруашылығы - бұл ауылшаруашылық жануарларының жекелеген түрлеріне немесе мал шаруашылығындағы өндіріс салаларына арналған тақырып емес, барлық мал өсіру процестеріне қойылатын жаңа жалпы талап [4].

Осылайша, адамзат өзінің ақылды технологияларымен ақылды ауыл шаруашылығы дәуіріне қадам басты. Қазақстан бұл межеге жеткілікті дайындықпен келсе де, іс жүзінде әлі де атқарылатын істер аз емес. Сонымен қатар мемлекеттік деңгейде шешілуі қажет бірқатар проблемалар бар. Ақылды ауыл шаруашылығын енгізу мен дамытуда ең алдымен сандық сана қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. <https://informburo.kz/kaz/mazilis-pen-maslihat-sailauy-qalai-otip-zatyf>